

Az emberi természet világa

CSABA GYÖRGY

I fjabban koromban sokat foglalkoztam a csecsemőmirigy (timusz) működésének vizsgálatával, ennek jegyében telt a múlt század hatvanas éveiben angliai tanulmányutam is. A meglátogatott intézetben dolgozott a timuszkutatás akkori kiemelkedő egyénisége, *Tony Davies*, akivel baráti kapcsolatba kerültem. Egy alkalommal megkérdeztem tőle: tulajdonképpen milyen diplomával rendelkezik? Botanikus, mondta, és ez teljesen megdöbbentett, hiszen bár az állatok és növények egyaránt élőlények, törvényszerűségeik és kutatási módszereik mégis jelentősen eltérnek egymástól.

Döbbenetem második alkalma az volt, amikor unokaöcsém, *Mérő László*: *Az élő pénz* című kötetét olvastam, melynek legalább harmadrésze genetikai problémákkal foglalkozott. A szerző alapképzettsége szerint ugyanis matematikus, amely területen kiváló (már tanuló korában versenyek sokaságát nyerte meg), azonban jelenleg is az ELTE Gazdaságpszichológiai Intézetének professzora. Már ez sem matematikusra vall, de a genetika még ennél a tudományterületnél is távolabb áll. Tény, hogy mindkét említett esetben kiváló biológiai gondolatok születtek és harmonizálódtak a témával. És a sort még folytathatnánk, például *Csányi Vilmos*s, aki vegyészdiploma birtokában lett a magyar magatartáskutatás úttörője. Hasonló dolog történt meg velem, amikor Kepes András: *Világkép* című munkáját olvastam, melyben a magyar-esztétika szakos bölcsész végzettségű újságíró és riporter a kötetben az emberi természet világszerte azonos megnyilvánulásait és különbségeit figyelte meg, és vont le belőle biológiai és orvosilag is helytálló, újszerű következtetéseket. Most már szinte meg sem lepődtem, mert úgy éreztem, hasznos az, ha más oldalról képzett emberek tesznek a biológiával kapcsolatos eszme-futtatásokat, mert idegen szemszögből dolgozzák fel a témát, és a szakemberétől eltérő nézőpontból születnek újszerű gondolatok.

Manapság nagyon sokan utaznak és ismerkednek a világgal, miközben igyekeznek a látottakból minél többet befogadni és rögzíteni. Nem mindegy azonban, hogy világljáró útján ki mit néz meg, mi vonzza az érdeklődését. Keveseknek ada-

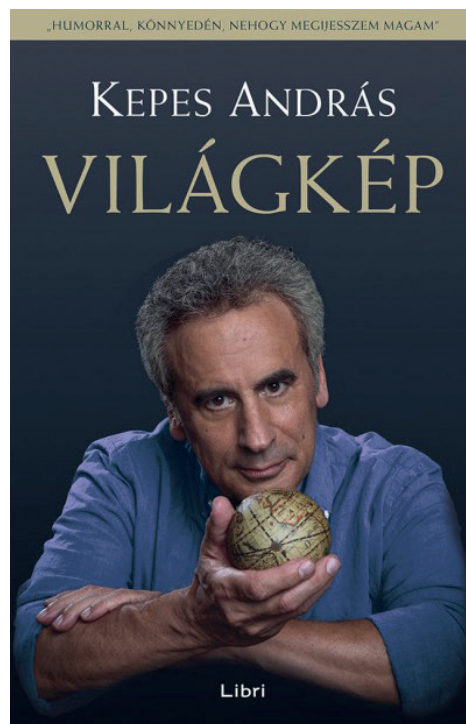
tit meg, hogy kora gyermekkoruktól járhatják a világot, és a világra nyitott tekintetük nemcsak néz, hanem lát is, a látottakat szintetizálja és írásmű formájában a tapasztalatokat és az azok által provokált gondolatait közzé is teszi. Kepes András mint diplomata-csemete, majd utazó riporter, erre a sorsra jutott, és lehetőségeit ki is használta. Mint magánéletében is sokat tapasztalt 6 gyermekes, 4 unokás, harmadik házasságában élő, a világban nyitott

mélyiségből nehéz kibogozni, mi köszönhető a genetikának, mi a környezetnek, mi az oktatásnak, és mi az, amit mi szülők szűrtünk el... de, amikor gyerekünknek is gyereke lesz, azonnal megbocsátja összes nevelési hibánkat, mert attól kezdve már azzal lesz elfoglalva, hogyan rontsa el a saját gyereket”. Bölcs humor, ami elejétől a végéig jellemzője a kötetnek.

Tapasztalatait összegezve, Kepes fontos filozófiai (biozófiai?) kérdéseket vet fel, és megpróbál azokra választ adni. Például azt, „lehet-e az emberiség fejlődését az ember egyedfejlődéséhez hasonlítani?” A válasz: „A kommunikáció, a normák, az eszközhasználat, a kultúra elsajátításának folyamata valóban hasonló, de ha elfogadjuk ezt a hasonlatot, akkor az egyedfejlődésnek mégis melyik szakaszában tart az emberiség?”. Az egyik kérdésre adott válasz magában hordja a következő kérdést, és a láncolatnak nincs befejezése. Ugyanakkor már a kérdés felvetése is izgalmas agytornára ad lehetőséget. Ez egyébként az egész kötetre igaz, de ez az agytorna nem fárasztó, inkább megnyugtató és szórakoztató.

A könyv címe *Világkép*, de a tartalma *Emberkép*. Bemutatja, milyen az ember itt és a távoli világokban, ahol még sokkal természetesebb formájában mutatkozik meg. Ott, ahol megnyilvánulásait számunkra idegen, ugyanakkor szimpátiikus, és néha – valljuk be – irigylésre méltó. Egy európai születésű és alapvetően európai kultúrán nevelkedett művelt emberfő szól a kötetben az olvasóhoz és próbálja tágítani annak már kialakult világképét. Útleírások helyett emberleírásokkal találkozunk, és ez talán egyesek számára érdekesebb is, mint a hegyek-völgyek, vagy városok megfigyelése. Érdemes elolvasni a könyvet, mert sokat tanulhatunk belőle és saját – emberekről alkotott – világképünket egyeztetethetjük az olvasottakkal, aminek eredményeként emberképünk meg is változhat, és ez előnyünkre válik. És talán azért is érdemes elolvasni, mert mint irodalmi mű is rendkívül élvezetes, alig tudja letenni az ember.

Libri, 2016

szemmel járó gondolkodó ember, tapasztalataiból a könyvben mindig azt emelte ki, ami furcsaságai ellenére az emberre általánosan jellemző akkor is, ha külsőségeiben jelentős eltérések vannak. És azt kereste és mutatta be, ami pozitív, ami jó. Például, hogy az indiai dzsainok szerint öregek nélkül nincs múlt és gyerekek nélkül nincs jövő. Ezt mi is tudjuk, éppen csak hajlamosak vagyunk elfeledkezni róla a modern életforma által nyújtott élvezetek habzsolása közben, míg a dzsainok ennek megfelelően élnek, cselekszenek és kezelik embertársaikat. Vagy amikor azt írja, hogy „tudjuk, normális gyerek nem viselkedik normálisan, és egy felnőtt sze-